

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie: bakalářské studium

Platné od 1. 9. 2019.

Zkouška se koná formou písemného testu, který tvoří celkem 40 otázek. Správná odpověď na každou otázku je hodnocena 1 bodem, za nesprávnou odpověď je odečítáno 0,25 bodu, otázka bez odpovědi je hodnocena 0 body. Na vypracování testu je vymezena doba 45 minut. Minimální bodová hranice pro úspěšné absolvování testu odpovídá teoreticky nejmenšímu možnému počtu bodů při správném zodpovězení 50 % testových úloh, tzn. hodnotě 15 bodů při celkovém počtu 40 testových úloh.

Okruhy pokrývají disciplíny bakalářského studia: úvod do pedagogiky a psychologie, teorie a metodika výchovy, pedagogická komunikace, speciální a inkluzivní pedagogika, výzkum v pedagogické praxi, základy pedagogicko-psychologické diagnostiky, vývojová psychologie a sociální psychologie. K okruhům SZZ můžete čerpat informace z dílčích kapitol doporučené literatury odpovídajícím okruhům SZZ.

1. **Pedagogika:** vědní obor, předmět, prameny poznatků, základní pojmy (edukace, edukační proces, edukační realita, výchova, vzdělávání, vzdělání,...), pedagogické disciplíny.
2. **Edukační procesy:** vymezení, pojetí, determinanty.
3. **Pedagogické profese:** jejich podstata, legislativní ukotvení, profesní dráha učitele, profesní kompetence učitele a asistenta pedagoga, reflexe a sebereflexe učitele, profesní portfolio.
4. **Žák ve škole:** pedocentrismus, determinanty edukace (inteligence a nerovnost ve vzdělávání, sociální a jazyková determinovanost vzdělávání – Bernstein, kognitivní determinanty – Bloom, sexové a genderové rozdíly, etnické faktory, speciální vzdělávací potřeby).
5. **Kurikulum:** úrovně, dvoustupňové kurikulum, formy (zamýšlené, realizované, dosažené, skryté), národní kurikulum (rámcové vzdělávací programy), standardy pro základní vzdělávání.
6. **Škola:** pojetí školy (škola jako instituce, organizace, pospolitost), školský systém v ČR, mezinárodní standard klasifikace vzdělávání (ISCED), výsledky a efekty vzdělávání, mezinárodní měření výsledků vzdělávání (např. PISA, TIMSS).
7. **Výchova:** teorie výchovy jako pedagogická disciplína, výchova jako formativní proces (etapy procesu výchovy), autorita, antinomie výchovy.
8. **Složky výchovy:** průřezová témata RVP (osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, environmentální výchova, mediální výchova, výchova k myšlení v globálních a evropských souvislostech, multikulturní výchova). Klasické složky výchovy (mravní, estetická, profesně-pracovní, tělesná, výchova ke zdraví,...).
9. **Mravní výchova:** vymezení, etapy, morálka, hodnoty, hodnotová orientace žáka, kázeň, principy (mravní) výchovy, metody mravní výchovy.
10. **Výchova v rodině:** specifika, funkce rodiny, styly výchovy podle Čápa.
11. **Volný čas** jako součást edukace: jeho funkce, teoretické koncepty zkušenostně reflektivního učení a zážitku, volnočasové aktivity, metody a formy práce, zařízení, instituce a organizace, role médií.

12. **Pedagogická komunikace a interakce:** verbální (mluvená, psaná) a neverbální komunikace, využití prostoru v pedagogické komunikaci, emocionální stránka pedagogické komunikace, kladení otázek (typy otázek dle kognitivní náročnosti, zpětná vazba), dialogické vyučování, komunikace s rodiči.
13. **Inkluzivní vzdělávání:** teoretická východiska, legislativní rámec. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) – definice, kategorizace SVP, kategorizace žáků dle míry podpory. Metody a formy práce se žáky se SVP ve škole. Standard a náplň práce asistenta pedagoga.
14. **Vzdělávací podpora žáků se SVP:** komunikace, využití podpůrných opatření, adaptace prostředí, poradenství. Podpora dle: (a) zdravotního postižení/stavu (tělesné, zrakové, sluchové, lehké mentální postižení, porucha autistického spektra, narušená komunikační schopnost), (b) kulturního prostředí (žák z etnických, kulturních a jazykových menšin, z nepodnětného prostředí, azylanti), (c) rizika školního neúspěchu (žáci s rizikem poruchy chování, v hraničním pásmu mentálního postižení).
15. **Pedagogicko-psychologický výzkum:** druhy výzkumu (průřezový, longitudinální, akční, evaluační,...), designy kvalitativního a kvantitativního výzkumu, projekt a postup výzkumu (informační příprava výzkumu, výzkumný problém a otázka, hypotézy, operacionalizace, proměnné; výzkumný soubor a reprezentativnost), výzkumná zpráva, publikační norma APA.
16. **Výzkumné metody:** metody sběru dat (pozorování, interview, dotazník, škálování, testy), metody analýzy dat (kvalitativní analýza dat, základy statistické analýzy dat).
17. **Pedagogické diagnostikování žáka:** diagnóza, diagnostikování, typy diagnostické činnosti, diagnostický proces, chyby učitele v diagnostické činnosti, právní aspekty a etické zásady pedagogické diagnostiky, individuální vzdělávací plán a plán pedagogické podpory, dynamická diagnostika.
18. **Metody pedagogické diagnostiky:** pozorování, rozhovor, anamnéza, analýza produktů činnosti, projektivní techniky.
19. **Psychologie:** předmět, metody, disciplíny.
20. **Základní koncepty psychologie:** podmíněnost psychiky, pojetí duševního života v hlavních proudcích psychologického myšlení; vědomí, čítí a vnímání; pozornost, paměť, představivost; myšlení, řešení problémů, myšlení a řeč; kognitivní procesy, inteligence, schopnosti; emoce; vůle a volní procesy, rozhodování.
21. **Osobnost:** vymezení, struktura a dynamika, motivace, potřeby.
22. **Učení:** výsledky učení, druhy učení.
23. **Stres:** stresory, zvládání zátěže, syndrom vyhoření, psychohygiena.
24. **Vývojová psychologie:** východiska a metody, principy periodizace vývoje, principy vývojových změn, charakteristika vývojových fází, kognitivní a sociální charakteristiky dítěte školního věku.
25. **Aspekty psychického vývoje:** kognitivní vývoj (Piaget), morální vývoj (Kohlberg, Gilliganová), psychodynamická pojetí vývoje (Freud, Jung, Winnicott, Mahlerová), psychosociální vývoj (Erikson), vývoj citové vazby (Bowlby, Ainsworthová), emoční vývoj a citová deprivace (Langmeier, Matějček).
26. **Socializace:** sociální fenomény z hlediska evoluční psychologie, sociální mozek (Dunbar), sociální kognice (sociální stereotypy, efekt pořadí, halo efekt, teorie atribuce, atribuční chyby a kognitivní zkreslení,...), sociální vztahy v raném dětství (vliv raných sociálních zkušeností na pozdější život),

sociální vlivy při utváření osobnosti v různých věkových obdobích, rolové chování, teorie sociálního učení.

27. **Meziskupinové vztahy** (teorie meziskupinového chování, faktory působící v meziskupinovém chování, role sociálních skupin ve škole), sociální identita a sebepojetí (vliv členství v sociálních skupinách na jedince; sociální rysy, postoje), dynamika sociální skupiny (sociální facilitace a inhibice, sociální lenost, konformita, desirabilita, poslušnost vůči autoritě, vliv sociální role na chování jedince).
28. **Emoce**: komunikační funkce emocí, role neverbálního chování, agrese (teorie vzniku a průběhu agrese), konflikt (typy a průběh konfliktů, konflikt na půdě školy a jeho řešení).
29. **Vliv školy ve výchově**: role učitele a školy ve vývoji člověka, charakteristika malé sociální skupiny, skupinový vliv; zákonitosti, druhy a možnosti využití skupinové dynamiky v práci s dětmi.

Literatura

- APA styl: Požadavky na úpravu rukopisů. *Pedagogická orientace*. URL: https://journals.muni.cz/public/journals/10/pokynyproautorydleapa_151113_pedor.pdf
- Čáp, J. (1997). *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy* (s. 332–341). Praha: ISV.
- Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido.
- Gavora, P. a kol. (2010). *Elektronická učebnice pedagogického výskumu* [online]. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné na: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk>
- Hewstone, M., & Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie. Moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Hoeksema - S. Nole; Fredrickson, B. L., Loftus, G. R., & Wagenaar, W. A. (2012). *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Praha: Portál.
- Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění*. Olomouc: UP. URL: <http://katalogpo.upol.cz/katalog-v-pdf/> (obecná část s. 28–31, 39–45; sluchové postižení (s. 7–16), tělesné (s. 22–36), sociální (s. 7–16), zrakové (s. 7–16), mentální (s. 8–9, 12), komunikační (s. 7–28), psychické (s. 11–17, 33–40).
- Knotová, D. (2011). *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido.
- Kraus, B. (2006). *Teorie výchovy*. Brno: MU.
- Lechta, V. (2016). *Inkluzivní pedagogika* (26–38, 49–63, 96–109, 135–188, 205–219, 240–455). Praha: Portál.
- Mertin, V. et al. (2016). *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika* (s. 22–73, 75–136, 339–365). Praha: Wolters Kluwer.
- Průcha, J. (2009). *Moderní pedagogika* (s. 19–268, 355–422). Praha: Portál.
- Průcha, J. (2009). *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru* (druhy výzkumu s. 183–202). Praha: Portál.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. URL: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>
- Strouhal, M. (2013). *Teorie výchovy: k vybraným problémům a perspektivám jedné pedagogické disciplíny* (s. 37–44, 81–105). Praha: Grada.
- Švaříček, R. et al. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry* (s. 11–258). Praha: Portál.

Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt* (s. 19–72, 103–127, 144–179, 211–223, 245–266, 275–285, 307–313, 396–433). Praha: Portál.

Vágnerová, M. (2004). *Základy psychologie*. Praha: Karolinum.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.